

DOI <https://doi.org/10.32782/naoma-bulletin-2025-3-11>

УДК 7.036

ORCID ID: 0009-0007-5139-3544

Дмитро Доценко

викладач кафедри живопису і композиції

Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури

dmytro.dotsenko@naoma.edu.ua

КОНТЕМПОРАРНІ МИСТЕЦЬКІ ПРАКТИКИ У ПРОЄКТІ САРИ ЗЕ «НОВІ РОБОТИ»

Анотація. *Метою* даної статті є аналіз сучасних мистецьких практик, представлених у проєктах Сари Зе «Нові роботи» (Sarah Sze «New Works»). У статті досліджуються особливості організації виставкового простору, інтеграція мультимедійних, просторових та інсталятивних рішень, а також концептуальний підхід до представлення художніх творів. *Методи дослідження.* У процесі роботи використано комплексний підхід, що дав змогу виявити особливості організації експозиційного простору проєкту та виразно подати твори різних медіа. Формальний аналіз застосовано для детального розгляду композиційних та просторових особливостей виставкових рішень, зокрема у частині, де проаналізовано структуру інсталяцій та застосування просторової динаміки. Порівняльний метод використано для виявлення спільних та відмінних рис у творах Сари Зе, що виконані у різних медіа. Контекстуальний аналіз дав змогу оцінити вплив глобальних тенденцій і сучасних концептуальних рішень на формування нових експозиційних структур у виставкових просторах. *Результати.* Проведений аналіз демонструє, що сучасний виставковий проєкт Сари Зе виходить поза межі традиційного розміщення окремих об'єктів, формуючи єдине художнє середовище, яке стимулює активну взаємодію глядача не тільки з окремими творами, але й з усією експозицією. *Висновки.* Отримані результати підтверджують необхідність подальших досліджень сучасних виставкових практик, адже інтеграція мультимедійних та інсталятивних рішень сприяє розширенню традиційних підходів до організації мистецького простору і формуванню нових культурних парадигм.

Ключові слова: контемпоранне мистецтво, мультимедійні проєкти, інсталяція, виставковий простір, сучасні мистецькі практики, експозиції, Сара Зе, Sarah Sze.

Dmytro Dotsenko

Lecturer at the Department of Painting and Composition

National Academy of Fine Arts and Architecture

dmytro.dotsenko@naoma.edu.ua

CONTEMPORARY ARTISTIC PRACTICES IN SARAH SZE'S PROJECT «NEW WORKS»

Abstract. *The aim* of this article is to analyze the contemporary artistic practices presented in Sarah Sze's project «New Works». The article examines the peculiarities of exhibition space organization, the integration of multimedia, spatial, and installation solutions, as well as the conceptual approach to the presentation of artworks.

Research Methods. In this article, a comprehensive approach was employed, which allowed for the identification of the distinctive features of the project's exhibition space organization and for an effective presentation of artworks executed in different media. A formal analysis was applied for a detailed examination of the compositional and spatial characteristics of the exhibition solutions, particularly in the section where the structure of installations and the application of spatial dynamics were analyzed. A comparative method was used to identify both the common and distinct features in Sze's works across various media. Additionally, a contextual analysis enabled an assessment of the influence of global trends and contemporary conceptual solutions on the formation of new exhibition structures in modern spaces. **Results.** The analysis demonstrates that the contemporary exhibition project by Sarah Sze transcends the traditional arrangement of individual objects by forming cohesive exhibition structures. These structures stimulate active viewer engagement not only with individual artworks but also with the entire exhibition. **Conclusions.** The obtained results confirm the necessity for further research into contemporary exhibition practices. The integration of multimedia and installation solutions expands traditional approaches to organizing artistic spaces and contributes to the formation of new cultural paradigms.

Key words: contemporary art, multimedia projects, installation, exhibition space, contemporary artistic practices, exposition, Sarah Sze.

Постановка проблеми. Незважаючи на зростаючу актуальність контемпарарних виставкових проєктів, питання використання мультимедійних, просторових та інсталативних рішень, а також формування експозиційних проєктів із їхнім застосуванням мало висвітлені та проаналізовані у вітчизняній мистецтвознавчій літературі. Відсутність системного дослідження цієї проблематики призводить до формування наукової прогалини, що ускладнює розуміння новітніх тенденцій у сфері організації мистецького простору і створення єдиного художнього висловлення. Сучасні художні практики, які поєднують різні медіа та інтерактивні компоненти, потребують переосмислення традиційних підходів до виставкової організації, що є особливо актуальним на тлі глобальних культурних змін. Традиційні виставкові практики – це способи експонування традиційних медіа, як-от живопис, графіка, скульптура, де метою експонування є естетичне представлення творів. Такий спосіб подання часто характеризується розвішуванням творів на стіні, якщо мовиться про площинні твори та розташуванням об'ємно-просторових пластичних об'єктів у виставкових залах. Розміщення творів може диктуватися певним наративом або задумом. Контемпарарні виставкові практики, на відміну від традиційних, характеризуються застосуванням методів подання творів, що можуть виходити поза межі традиційного розвішування/розташування залежно від мистецьких практик, що експонуються, а також від задуму куратора виставки. Він може застосовувати додаткові просторові інсталативні аудіо- та відеоеlementи, що передбачають створення необхідної атмосфери простору. Спосіб експонування творів також може бути нестандартним: проєктування відео- та фотозображень на твори/elementи експозиції, застосування перформативних творів або живих скульптур тощо. Та головною відмінністю є те, що під час застосування контемпарарних мистецьких практик, куратор або автор експозиції створює цілісний художній вислів, де кожен твір експозиції є частиною композиційного цілого, в якому твори можуть бути представлені нестандартно, залежно від вимог і задуму. Увага глядача зміщуватиметься з окремого твору на проєкт загалом. Традиційні експозиційні практики, хоча й можуть застосовувати розташування експонатів за певним задумом, все ж мають на меті представити загальну кількість окремих творів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз сучасних досліджень у сфері

мистецтвознавства показує, що суттєвих досліджень творчості Сари Зе поки немає. В мережі знаходимо лише посилання на пресрелізи до виставок та профілі художниці на сайтах галерей, де вона представляла свої проєкти. Серед ґрунтовніших досліджень згадаємо тільки статтю К. Росс «Останній сад Сари Зе і тимчасовість дива» (Christine Ross «Sarah Sze's The Last Garden and the Temporality of Wonder» [1]. У вітчизняному науковому та інформаційному просторі ім'я Сари Зе практично невідоме. Авторів даного дослідження не вдалося знайти будь-яких україномовних джерел, де б згадувалося ім'я мисткині. Що ж до проблеми організації контемпарарних виставкових проєктів, які базуються на інтеграції мультимедійних та інсталативних рішень, то ця тема залишається недостатньо опрацьованою у вітчизняній науковій літературі. Більшість наявних публікацій присвячена розглядові окремих аспектів творчої діяльності або традиційних виставкових форматів, тоді як комплексний підхід до аналізу сучасних експозицій практично не висвітлений. Цей факт підтверджує необхідність подальших наукових досліджень, спрямованих на систематизацію й аналіз новітніх тенденцій у формуванні художнього простору, що відображають глобальні культурні зрушення. Що ж до публікацій, які побіжно торкаються проблематики експозиції контемпарарних мистецьких проєктів, то тут можна згадати статті Т. Міронової «Проблема пошуку діалогу контемпарарного і класичного мистецтва у традиційному музеї» та «Художні експозиційні практики: традиційність і сучасність. проблеми існування сучасного мистецтва в експозиційних просторах» [2; 3]. Проблемі мови сучасного мистецтва присвячена стаття М. Юр «Поліморфізм художньої мови сучасного мистецтва» [4].

Актуальність дослідження. Сучасна міжнародна артсцена свідчить про те, що провідні світові галереї, а також організатори мистецьких бієнале та триєнале активно працюють з проєктами, де кожен виставковий простір формується за допомогою комплексного застосування мультимедійних, просторових та інсталативних рішень. Такий концептуальний підхід дає змогу не лише демонструвати окремі твори, але й створювати єдине художнє середовище, сутність якого полягає в поєднанні композиційних методів організації простору та формуванні наративу, де кожен окремий твір – це елемент композиційного й ідейного цілого, який не можна довільно вилучити або замінити. Актуальність дослідження полягає в необхідності адаптації традиційних методів

організації експозиції до умов сучасного мистецтва, що прагне розширити кордони сприйняття та взаємодії з глядачем.

Мета статті – аналіз сучасних мистецьких практик, представлених у проєктах Сари Зе «Нові роботи». Досліджені особливості організації виставкового простору, інтеграція мультимедійних, просторових та інсталятивних рішень, а також концептуальний підхід до ознайомлення з художніми творами.

Виклад основного матеріалу. Сара Зе (Sarah Sze) (нар. 1969) – сучасна художниця, яка живе та працює у США та є професоркою візуальних мистецтв Колумбійського університету. У своїй мистецькій практиці мисткиня працює з інсталяцією, проєктованим зображенням та кінетичними об'єктами. Її роботи – це зазвичай об'ємні інсталяції, що складаються з великої кількості невеличких предметів повсякдення, а також об'єктів, що підвішені один за одного. Це можуть бути предмети, придбані в магазинах, де «все по долару» або канцелярські чи господарські товари, як-то булавки, лінійки, скріпки, пластикові тарілки, шматки мила тощо. Роботи художниці представлені на виставці сучасного американського мистецтва бієнале Вітні (Whitney Biennial) (2000), міжнародній бієнале Карнегі (Carnegie International) (1999), а також декількох міжнародних бієнале, зокрема берлінська бієнале (The Berlin Biennale) (1998), трієнале Гуаньчжоу (Guangzhou Triennial) (2015), Ліверпуль (Liverpool Biennial) (2008), Ліон (Lyon Contemporary art Biennale) (2009), Сан Пауло (São Paulo Biennial) (2002), Венеція (Venice Biennale) (1999, 2013, 2015) [5]. Актуальність дослідження творчості Сари Зе полягає в тому, що авторка яскраво репрезентує поєднання різнопланових контемпорарних мистецьких практик, а також поєднує їх із традиційними. Новизна наукової розвідки зводиться до того, що це перше дослідження творчості Сари Зе в українському мистецтвознавстві, де її роботи розглянуті під кутом, актуальним для дослідження мистецтва контемпорарі загалом.

Проєкт «Нові роботи», представлений у галереї Гагосіана (Gagosian Gallery) (Базель, Швейцарія) у 2021 році, складається з декількох живописних творів, а також кінетичної інсталяції та артоб'єкта. Цікавою є філософія мисткині. Вона стверджує, що «Скульптура – це все фізичне зовні людського ока. Живопис – це скульптура. Цифрове мистецтво – це скульптура. Зображення – це скульптура. Вони виліплені з відчуттів: очима, вухами, вустами, пальцями – всіма ними» [6].

Загалом пластика робіт художниці є доволі подрібненою. Її твори, навіть великі за розміром, складаються із значної кількості об'єктів дрібного модуля, утворюючи велике мереживо. Візуальні твори на площині є колажами, своєрідною картиною, до якої прикріплені уривки фотографічних зображень, скотчу, кольорового паперу, фарбованих елементів тощо. На перший погляд вони є хаотичними, проте насправді композиційно грамотно побудовані і структуровані. Нагромадження елементів створює відчуття рухливості та наповненості простору картинної площини. Це асоціативно нагадує рух атомів, справляє враження зв'язку з мікроелементами чи елементарними частинками на кшталт протонів й електронів і відсилає до відчуття космосу в широкому сенсі цього слова. Сара Зе використовує великі діагональні або радіальні напрямки руху елементів, що змушують глядача наче занурюватися у простір картини, блукаючи її лабіринтами й закутками.

Також у межах виставки представлена інсталятивна скульптура «Ширше ніж небо» («Wider Than the Sky») із серії «Опале небо» («Fallen Sky»). Це композиція у формі кола, що розташована на підлозі виставкового простору, а поруч на стіні одна з картин художниці. Композиція виконана із нержавіючої сталі та складається з великої кількості елементів різного розміру, що асоціативно нагадують елементи космічних тіл, як-то метеорити, кам'яні структури тощо. Більшу її частину, що окреслена формою правильного кола, займає пустота, яка ніби виштовхує і відштовхує від себе елементи-частки, котрі збираються на краю уявної «орбіти». Композиція дещо підіймається над землею та має діагональну профільну лінію. Тобто авторка вибудовує певний динамічний ритм, що починається від найбільш низьких тонких витягнутих елементів, від яких, розходячись ліворуч та праворуч, розвиваються наступні. Врешті, все це збирається у вищій частині роботи, де присутній великий цілісний елемент, зовнішня частина якого окреслює коло, а внутрішня ніби посічена уламками космічних елементів чи почала руйнуватися, розкладатися під впливом часу. Торцеві частини елементів виглядають рельєфними та мають природню форму поверхні на кшталт каменю, тоді як верхня частина ідеально відполірована як дзеркало, що під певним кутом відображає кольорову поверхню картини, яка висить на стіні попереду (картина теж робота авторки). Все це передає відчуття «нерукотворної рукотворності», асоціюється з чимсь космічним, невагомим, далеким, але

Іл. 1 Сара Зе (Sarah Sze). «Ширше ніж небо» («Wider Than the Sky»). [5]

водночас природнім, троте таким, що не належить земному. Форма кола сприяє легкому та зручному сприйняттю композиції і наданню їй виразного візуального образу. Завдяки сприйняттю руху «елементарних частинок», передається враження космічного й доповнює інші динамічні композиції Сари Зе й, водночас, не перетворює їх на хаотичний набір різномірних елементів.

Особливою роботою проекту стала комплексна інсталяція «Мандрівники потоками та горами» («Travelers by Streams and Mountains»). Вона складається з декількох самодостатніх складових, які разом утворюють складний пластичний та емоційний вислів. Перша частина розміщена на підлозі виставкової зали й утворює радіальну форму, в центрі якої пласка поверхня, а на ній чорним кольором надрукований відбиток роботи «Опале небо». Це коло також нагадує планету Сонячної системи, або Місяць, що має довкола себе своєрідні «орбіти» у вигляді двох поясів з великої кількості елементів. У першому, ближньому до центру – зображення, виведені проєкторами, які закріплені згори перпендикулярно до підлоги. Ці зображення – це маленькі відеороботи, що рухаються навколо центрального зображення ніби супутники довкола планети. У такий спосіб отримуємо сприйняття постійного руху, адже рухаються як самі картинки по «орбіті», так і зображення всередині них. Наступний, дальній ряд – це коло з різноманітних предметів, які створюють радіальні ритми в колі, на кшталт променів сонця і також пластично гармоніюють з композицією «Опале небо». З'являється асоціація, що це космічне сміття, каміння тощо, особливо, зважаючи, що художниця застосовує свій характерний прийом із предметами побуту, які можна придбати в магазині, де «все за 1 долар». Йдеться

Іл. 2 Сара Зе (Sarah Sze). «Мандрівники потоками та горами» («Travelers by Streams and Mountains»). [5]

Іл. 3 Сара Зе (Sarah Sze). «Ширше ніж небо» («Wider Than the Sky») в експозиції. [5]

про скотч, чашку, баночку клею, папір для нотаток тощо. Поруч з цим колом розташована велика будівельна драбина, на якій (за допомогою виносного кронштейна) закріплені понад десяток світильників та проєкторів, які виводять зображення на підлогу таким чином, що вони рухаються по заданій радіальній траєкторії. Виступаючий край кронштейна співпадає з центром усієї композиції на підлозі, а на його кінці прив'язаний маятник, що рухається довільно й безвідносно до інших рухливих елементів. До того ж поруч із зовнішнім колом «орбіти» на підлозі є ще декілька крупних проєкторів для виведення зображень, що рухаються стінками кімнати по горизонтальній траєкторії. Всі ці частинки разом дають ефект постійного руху елементів, що співіснують між собою, але мають індивідуальні напрямки, відтворюючи динаміку всесвіту з мільйонами подібних паралельних процесів. Перед глядачем постає картина, де одні елементи рухаються ритмічно та злагоджено, інші ж навпаки – існують перпендикулярно, контрастно до інших.

Висновки і перспективи використання результатів дослідження. В цьому проєкті Сара Зе використовує велику кількість різномірних елементів та медіа. Перед глядачем і колаж з елементами живопису та графіки, й інсталяція, і артоб'єкт. Однак попри вдаване нагромадження елементів, авторка вміло організовує таку велику кількість об'єктів у цілісній композиції, що гармонійно взаємодіють, доповнюючи одна одну. Загальна архітектоніка експозиції побудована на ритмізації і конкретних геометричних елементах: колі та квадраті, прямокутнику тощо. Проте кожен елемент ускладнений, посічений дрібнішими елементами і ритмами, які ніби руйнують цілісне

сприйняття композиції кожного окремого твору, проте це не так. Художниця створює відчуття руху, динаміки, дефрагментації елементів, однак робить це, витримуючи велику архітектоніку форм і форматів. Також важливою особливістю авторського рішення Сари Зе стало застосування рухомих проєктованих зображень, які виражають загальну рухливість проєкту. Динаміка реального руху цих зображень немовби є живим продовженням руху на картинах мисткині, які все ж залишаються статичними об'єктами, хоча й містять значну динаміку у композиційному вирішенні. Авторка мислить не тільки і не скільки окремими форматами чи творами, а всім галерейним простором, наданим для проєкту, заповнюючи його елементами композицій. Вона майстерно ритмізує та поєднує частини всередині зображення і в просторі з об'ємно-просторовими композиціями й інсталяціями. Ці засоби демонструють створення мисткинею єдиного художнього середовища, що спонукає до більш глибокого сприйняття художніх творів та введення глядача у бажаний для неї стан, щоб передати відчуття, емоції та головний ідейний посыл. Важливо, що подібні засоби використані не випадково, вони покликані передати такі складні і глибокі сенси, як вічність, фізичний та цифровий світи, перевантаження сучасного світу віртуальним досвідом тощо. Крім того, подібний підхід до роботи і використані медіа дають змогу уникнути однозначності сприйняття проєкту, залишаючи за глядачем право на довільне трактування побаченого, складання власних вражень та переживання власного досвіду. Художниця задає траєкторію роздумів, загальні сенси і контекст, проте образи, що вона створює дають широке поле для роздумів.

Список використаних джерел

1. Ross Christine. Sarah Sze's The Last Garden and the Temporality of Wonder. *Time in the History of Art: Temporality, Chronology, and Anachrony*. New York, 2018. P. 205–220.
2. Міронова Т. Проблема пошуку діалогу контемпорарного і класичного мистецтва у традиційному музеї. *Художня культура. Актуальні проблеми* : наук. вісник. 2013. № 9. С. 47–54.
3. Міронова Т. Художні експозиційні практики: традиційність і сучасність. Проблеми існування сучасного мистецтва в експозиційних просторах. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку* : наук. зб. Рівне, 2021. № 37. С. 86–92.
4. Юр М. Поліморфізм художньої мови сучасного мистецтва. *МІСТ: Мистецтво, історія, сучасність, теорія*. 2013. № 9. С. 285–291.
5. Sarah Sze. Wikipedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Sarah_Sze (дата звернення 03.04.2025).
6. Sarah Sze. New Works, September 20 – November 13, 2021, Basel [Exhibition]. *Gagosian*. URL: <https://gagosian.com/exhibitions/2021/sarah-sze-new-works/> (дата звернення: 20.02.2025).

References

1. Ross, C. (2018). Sarah Sze's The Last Garden and the Temporality of Wonder. In *Time in the History of Art: Temporality, Chronology, and Anachrony* (pp. 205–220) [in English].

2. Mironova, T. (2013). Problema poshuku dialohu kontemporarnoho i klasychnoho mystetstva u tradytsiinomu muzei [The problem of finding a dialogue between contemporary and classical art in a traditional museum]. *Khudozhnia kultura. Aktualni problemy – Khudozhnia kultura. Actual Problems*, 9, 47–54 [in Ukrainian].
3. Mironova, T. (2021). Hudozhni ekspozytsiini praktyky: tradytsiini i suchasni. Problema isnuvannia suchasnoho mystetstva v ekspozytsiinykh prostorakh [Artistic exhibition practices: tradition and modernity. Problems of the existence of contemporary art in exhibition spaces]. *Ukrainska kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku – Ukrainian Culture: Past, Present, Ways of Development*, 37, 86–92 [in Ukrainian].
4. Jur, M. (2013). Polimorfizm hudozhnoi movy suchasnoho mystetstva [Polymorphism of the artistic language of contemporary art]. *MIST: Mystetstvo, istoriia, suchasnist, teoriia – MIST: Art, History, Modernity, Theory*, 9, 285–291 [in Ukrainian].
5. Sarah Sze. Wikipedia. Retrieved from: https://en.wikipedia.org/wiki/Sarah_Sze [in English].
6. Sze, Sarah (September 20–November 13, 2021). New Works [Exhibition]. Basel, Switzerland. *Gagosian*. Retrieved from: <https://gagosian.com/exhibitions/2021/sarah-sze-new-works/> [in English].

Подано до редакції 25.02.2025